

FOLKLOR
I REGION
W MUZYCE
POLSKIEJ

4

Wojewódzki Ośrodek Kultury w Gdańsku
Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie.
Zarząd Główny w Gdańsku i Oddział w Karsinie
Gdański Klub Kultury ZSMP „RUDY KOT”

FOLKLOR i REGION w MUZYCE POLSKIEJ (4)

SKŁADOWANO
Pg 1220
DS 264

Wykonawcy:

MARIA KLEINA	— śpiew
KRZYSZTOF OLCZAK	— akordeon
ANDRZEJ WAWRYKÓW	— fortepian
JERZY STACHURSKI	— recytacja
MALGORZATA MAĆKOWIAK-KOSZYKOWSKA	— słowo o muzyce
WOJCIECH CZERWIŃSKI	— prowadzenie koncertu

W programie: W. CZERWIŃSKI, W. KAMIŃSKA, T.
KISZCZAK, K. OLCZAK, W. ROGALA,
J. STACHURSKI, A. WAWRYKÓW

Inauguracja cyklu, Wiele — 19. IX 1982 r.

Program:

- W. Rogala — Pieśni (Kolebanka Herusia Derdowskiego, Płyną skardzie, Śpiewka o Mikołaju Koperniku na Kaszubach) — na sopran i fortepian opracował A. Wawryków
- J. Stachurski — Mój nórcek (wiersz)
- J. Stachurski — Mazurek
- K. Olczak — Fantasmagorie
- K. Olczak — Sonatina (Taniec góralski, Kujawiak, Oberok)
- K. Olczak — Rzępielnik czyli szkicownik z Pomorza na akordeon

Utwory nagrodzone na Ogólnopolskim Konkursie Kompozytorskim na utwory muzyczne związane z tematyką kaszubską lub kociewską (prawykonania)

- W. Czerwiński — Dośpiewy (słowa: W. Czerwiński)
- W. Kamińska — Lece choranko (słowa: J. Trepczyk)
- T. Kiszcza — Szyper, Most, Szalińc (słowa: F. Fenikowski)
- A. Wawryków — Trzy pieśni kociewskie (słowa: J. Stachurski)

Podczas inauguracji cyklu Chór Szkoły Podstawowej im. Wicka Rogali w Wielu pod dyrekcją TERESY GRABOWSKIEJ wykona „Pieśń o Grolu” (muzyka: A. Sutowski, słowa: J. Stachurski).

W Gdańsku (w maju 1982 r.) rozstrzygnięto Ogólnopolski Konkurs Kompozytorski na utwory muzyczne związane z tematyką kaszubską lub kociewską. Na konkurs, zorganizowany staraniem Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego i Wojewódzkiego Ośrodka Kultury w Gdańsku, wpłynęło 25 kompozycji. Jury (prof. Władysław Walentynowicz — przewodniczący, doc. Alicja Legieć, prof. dr Antoni Poszowski) przyznało główną nagrodę

Andrzejowi Wawryków za cykl „Trzech pieśni kociewskich” do wierszy Jerzego Stachurskiego; trzy równorzędne wyróżnienia: Tadeuszowi Kiszcza za pieśni do wierszy Franciszka Fenikowskiego (Most, Szyper i Szalińc), Witosławie Kamińskiej za „Lece choranko” do poezji Jana Trepczyka oraz Wojciechowi Czerwińskiemu za „Dośpiewy” do słów kompozytora. Nagrodzone utwory zostaną w najbliższym czasie publicznie wykonane.

„Życie Literackie”, nr 19 (1578)
z dnia 20. VI 1982 r., str. 14

„DOŚPIEWY” — to cykl trzech pieśni „Wyznanie głady”, „Spełnienie lazuru”, „Epilog Fatamorgany” na sopran z towarzyszeniem fortepianu, do wierszy i muzyki WOJCIECHA CZERWINSKIEGO. Teksty literackie utworów są debiutem poetyckim, wynikającym z potrzeby najbardziej osobistej wypowiedzi (dedykowane żonie Renacie).

Wieloznaczność interpretacji tytułu cyklu wiąże się z wielowątkowością tekstu. Szczególnie istotną wydaje się spójność treści literackiej z wyrazem emocjonalnym przebiegu muzycznego.

Prostymi środkami artystycznymi kompozytor tworzy atmosferę zgodną z duchem współczesnej wizji otaczającej go rzeczywistości. Język dźwiękowy wykorzystuje materiał dodekafoniczny, a mianowicie ośmiódźwiękową serię osobistą (zakodowane imię i nazwisko). W trzecim utworze słyszalne są wpływy muzyki rozrywkowej, co czyni go quasi żartem muzycznym.

W ten sposób nosicielem ogólnego obrazu dźwiękowego, klimatu oraz nastroju, staje się całość środków wykonawczych, które w sposób przemysłany są w pełni wykorzystane.

Trzy pieśni: „MOST”, „SZALIŃC”, „SZYPER” na głos, dwoje skrzypiec i wiolonczelę (kontrabas) — wersja oryginalna (prezentowana wersja na sopran i fortepian) do słów FRANCISZKA FENIKOWSKIEGO i muzyki TADEUSZA KISZCZAKA są wyrazem artystycznej stylizacji muzyki ludowej. Pieśni charakteryzują operowanie szeroką frazą melodyczną oraz wyraźne eksponowanie głosu solowego.

Pieśni cechuje znamienność, ale nie schematyczny typ

emocji. Użyty w nich materiał dźwiękowy jest materiałem diatonicznym, a podstawą rozwoju są określone i jasne pomysły konstrukcyjne.

Wykorzystane teksty łączą w sobie wątki treściowo-emojonalne. Określony klimat poezji rzutuje w określony sposób na klimat wyrazowy utworów.

Niezależnie od wyrazistości tych kompozycji decydujący wpływ na zasób środków wyrazu wywiera pewna nadrzędność elementów folklorystycznych w warstwie muzycznej. Współdziałające płaszczyzny: literacka i melodyczna uzupełniają się wzajemnie i tworzą zwartą fakturalnie całość.

„TRZY PIĘŚNI KOCIEWSKIE” — to cykl pieśni: „MUZYKANTY GRAJTA”, „OJ, TUP, TUP PO PODŁODZE”, „BROMBAS I DIABELSKIE SKRZYPCE” na sopran i fortepian, do słów JERZEGO STACHURSKIEGO z muzyką ANDRZEJA WAWRYKOWA.

Utwory te utrzymane są w konwencji artystycznej stylizacji muzyki ludowej. Tradycyjna prostota utworów zostaje zastąpiona przez twórców współczesną wizją ludowości.

Każda z pieśni prezentuje inny nastrój emocjonalny, terminowany różnicami pomiędzy wątkami treściowymi wykorzystywanej poezji. Dominacja poezji ludowej rzutuje zatem w określony sposób na klimat wyrazowy utworów. Przykładem może służyć pierwsza zwrotka pieśni „Oj, tup, tup po podłodze...”, która jest cytatem z „Wesela kociewskiego” Bernarda Sychły.

W utworach obserwujemy wyraźnie wprowadzenie elementów typowych dla muzyki współczesnej, zwłaszcza w zakresie organizacji meliczno-ruchowej. Kompozytor wykorzystuje materiał chromatyczny, którym operuje na zasadzie ujęć swobodnych. Podstawa materiałowa jest tradycyjna, gdyż tradycyjny jest aparat wykonawczy.

Prezentowane pieśni, będące pod wpływem muzyki ludowej, wykazują niewątpliwie walory artystyczne i oryginalność brzmienia.

„LECE CHORANKO...” — cykl trzech pieśni „PRZELECETA...”, „BIEJTA!”, „LECE, CHORANKO...” na głos z towarzyszeniem fortepianu do słów JANA TREPCZYKA i muzyki WITOSŁAWY KAMINSKIEJ.

Pieśni są artystycznym uwydatnieniem charakterystycznych cech muzyki ludowej. Prezentują umiejęt-

ność łączenia stylu ludowego z własnym obliczem twórczym kompozytorki, która nie rezygnuje z własnego języka dźwiękowego i swoistego wyrażania myśli muzycznej.

Prostota jest odzwierciedleniem atmosfery poetyckiej tekstu, a słowa i dźwięki są tylko środkiem do przekazywania uczuć.

Rysunek melodyczny pieśni wraz z wewnętrznym ich kształtowaniem wyznaczony jest rozwojem podjętej tematyki ludowej — poezji Jana Trepczyka.

Małgorzata Maćkowiak-Koszykowska

JERZY STACHURSKI

MÓJ NÓRCEK

Czeją tu ze serca toni
Skłód nas apostołszci
Ni ma Kaszeb bez Polonii
A bez Kaszeb Polszci!

H. Derdowski

III

Jeżeli mamy wierzyć we wszystkie pory tych słów
To dzisiaj rozumiem to wyznanie
Choć porządek minionego czasu
Przybierał własną tajemnicę poznania
Wszystkiego co było bólem
Kiedy pośpiesznie zatrzymywane
W metaforach milczenie
Gdy nawet w zimowy wieczór światło opłatka
Nie oświecało tego co wzbierało
Warstwa po warstwie
By dojść do rdzenia prawdy

Obecnej na ustach tych co zostali
 Ktoś wtedy napisze że są takie miejsca
 Gdzie dochodzisz tylko wyboistą drogą
 Czy sprawdzisz to ty
 Obchodząc swoją kalwarię życia
 Kiedy wypowiedziane tutaj słowa
 Zamienisz w drogowskaz
 Co wtedy powiesz
 Jaki będzie twój obowiązek
 Choć żadne języki
 Dokładnie go nie opiszą
 Przecież między bólem a radością idących
 Znajdziesz sumienie
 By omijały cię
 Puste dociekania
 Bo w naszym domu
 Wszystko rozstrzyga się
 Głęboko w sercu
 Ta mowa jest wystarczająco słyszalna
 By rzeczy już poznane
 Nikt więcej nie szukał
 Zbyt daleko
 Zobacz ilu przed nami
 Szło z jej pieśnią
 Więc z druhem Witkiem powtórzmy:
 „Nasz życia bieg wart on co śnieg¹⁾
 małutko dżdżu nie ma go tu!”
 A przecież historia
 To głos zawsze najpierwszy
 Jej zapytaj kto tutaj
 Bardziej śmiertelny

 Takim światłem zapisano tutaj wszystko
 Bo w nim język z prawdą się zspala
 I jest zawsze tej ziemi najczystsza mowa

Listopad, 1981 r.

Jednym z najcenniejszych, a zarazem najstarszych przejawów kultury duchowej każdego narodu jest jego muzyka ludowa.

Wojewódzki Ośrodek Kultury w Gdańsku wraz ze Zrzeszeniem Kaszubsko-Pomorskim wystąpił z cenną inicjatywą propagowania muzyki inspirowanej folklorem. Szczególnie inicjatywa ta dotyczy utworów związanych z Pomorzem. Powstające utwory są wyrazem przeżyć twórcy, przeżyć, które kompozytor specyficznymi dla muzyki środkami wyraża i przekazuje słownym odbiorcom.

Przeżycia te — myśli, uczucia czyli całokształt życia psychicznego człowieka stanowią odzwierciedlenie warunków życiowych regionu, w którym kompozytor żyje i tworzy. Środowisko, dla którego kompozytor pisze swoje utwory, decyduje o tym, jak widzi on i rozumie otaczającą go rzeczywistość, jak reaguje na jej zjawiska, jak ocenia ją i wyraża w swoich dziełach.

Cykl koncertów „Folklor i region w muzyce polskiej” przedstawia muzykę inspirowaną folklorem, ukazuje twórczość ludzi, których zafascynowało Wybrzeże.

Prezentowane są zatem dzieła o różnym charakterze i wyrazie w swoich środkach kompozytorskich i wykonawczych, w swej konstrukcji muzycznej.

Cykliczność, a zarazem swoista jednotematyczność koncertów²⁾ ma za zadanie spopularyzować i przybliżyć melomanom dorobek gdańskich kompozytorów, zarówno tych znanych, jak i kompozytorów, których utwory powstają w ostatnich latach.

Każde dzieło muzyczne, z którym zapozna się słuchacz w cyklu koncertów, będzie zatem odbiciem obra-

¹⁾ W. Rogala, Lirnik po pracy (w) K. Ostrowski, Pieśniarz z ziemi jezior, Gdańsk 1977, s. 68

zu rzeczywistości i regionu, kształtującego psychikę
twórcy.

(M. M.)

BIBLIOTEKA P W S M GDAŃSK

ASOWA 170
Pr 1220

